

GELİR VERGİSİ BEYANNAMESİ ÜZERİNDE YAPILABİLECEK DİĞER İNDİRİMLER

Uğur YONAR^(*)

1 - GİRİŞ

Gelir Vergisi Kanunu'nun 2. maddesinde sayılan yedi gelir unsurundan elde edilen ve toplanan gelirin beyanında beyanname üzerinde bazı indirimlerin yapılmasına izin verilmiştir. Gelirin elde edilmesi ile değil harcanmasıyla ilgili olan bu indirimler esasen vergilemenin sosyal amacı ile ilgilidir. G.V.K.'nın 89. maddesinde hükme bağlanan söz konusu indirimler, farklı gelir unsurlarından elde edilen ve toplanan gelirden belirli şartları taşımaları halinde tenzil edilebilmektedir. Bu şartlar özetle gelirin pozitif olması (Zarar halinde bazı istisnalar hariç indirim mümkün değildir.) ve yapılacak indirimlerin kanunda yazılı her bir indirim türüne ilişkin şartları taşımasıdır.

Gelir vergisi matrahının tespitinde, gelir vergisi beyannamesinde bildirilecek gelirlerden 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 89. maddesine göre yapılabilecek indirimler 6322 ve 6327 sayılı Kanunlarla söz konusu indirim kalemlerinde yapılan değişiklikleri de içerecek şekilde aşağıda açıklanacaktır.

2- HAYAT SİGORTASI PRİMLERİ ile ŞAHİS SİGORTA PRİMLERİ

2001 yılında yasal alt yapısı oluşturulan, 2003 yılı itibariyle uygulanmaya başlayan bireysel emeklilik sisteminin yaklaşık 9 yıllık uygulama sürecinde sistemin başarılı olması için devlet tarafından bireysel ve kurumsal teşvikler sağlanmıştır. Bu kapsamda günümüze kadar uygulana gelen bir teşvik olarak sisteme ödenen katkı paylarının mükellefler tarafından beyan edilen gelirden indirilmesine izin verilmiştir.

6327 sayılı Kanun ile bireysel emeklilik sistemi yeniden düzenlenmiş, yapılan düzenleme ile 01.01.2013'ten itibaren bireysel emeklilik katkı paylarının beyan edilen gelirden indirilmesi uygula-

^(*) Vergi Müfettiş Yardımcısı

masına son verilmiştir. Bununla birlikte tüm katılımcılar için %25 doğrudan devlet katkısı getirilmiştir. Yeni sistemde, işveren tarafından ödenenler hariç, katılımcılar adına bireysel emeklilik hesabına ödenen katkı paylarının %25'ine karşılık gelen tutar şirketler tarafından emeklilik gözetim merkezine iletilen bilgiler esas alınarak "Devlet Katkısı" olarak emeklilik gözetim merkezi tarafından hesaplanacak ve devlet katkısı olarak katılımcıların hesaplarına şirketler aracılığıyla aktarılmak üzere emeklilik gözetim merkezine ödenecektir. Sonuç olarak 01.01.2013 tarihinden itibaren bireysel emeklilik sistemine yapılan ödemeler gelir vergisi matrahından indirilemeyecektir.

Yapılan yeni düzenlemeler doğrultusunda G.V.K. madde 89/1 kapsamında 01.01.2013 itibariyle yıllık gelir vergisi beyannamesinde beyan edilen gelirden indirim konusu yapılabilecek unsurlar şöyledir:

- Beyan edilen gelirin %15'ini ve asgari ücretin yıllık tutarını aşmamak şartıyla (Bu şartın tespitinde işverenler tarafından ücretliler adına bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları ile 63 üncü maddenin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi ve bu bent kapsamında indirim konusu yapılacak prim ödemelerinin toplam tutarı birlikte dikkate alınır.) mükellefin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat sigortalarına ödenen primlerin %50'si ile ölüm, kaza, hastalık, sağlık, sakatlık, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta primleri (Sigortanın Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan bir emeklilik veya sigorta şirketi nezdinde akdedilmiş olması, prim tutarlarının gelirin elde edildiği yılda ödenmiş olması ve ücret geliri elde edenlerin ücretlerinin safi tutarının hesaplanması sırasında ayrıca indirilmemiş bulunması şartıyla, eşlerin veya çocukların ayrı beyanname vermeleri halinde, bunlara ait prim kendi gelirlerinden indirilir.).

Bakanlar Kurulu bu bentte yer alan oranları yarisına kadar indirmeye, iki katına kadar artırmaya ve belirtilen haddi, asgari ücretin yıllık tutarının iki katını geçmemek üzere yeniden belirlemeye yetkilidir.

Yeni düzenlemeye göre artık sadece mükellefin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat sigortası ödemelerinin %50'si ile ölüm, kaza, hastalık, sağlık, sakatlık, analık, doğum ve tahsil şahıs sigorta primlerinin tamamı beyan edilen gelirin %15'ini ve asgari ücretin yıllık tutarını aşmamak kaydı ile beyan edilen gelirden indirilebilecektir.

Yeni düzenleme bu şekilde olmakla birlikte 2012 yılı gelirlerinin beyanında hâlâ eski uygulama geçerli olmaktadır. Mükelleflerin 2012 gelirlerinin beyanında eski hükümler dikkate alınacağından ve 5 yıllık tarh zamanaşımı süresi ile sınırlı olan vergi incelemelerinde de 2013 yılı itibariyle 2008 takvim yılından bu yana kadarki mükellef hesapları inceleme konusu olabileceğinden eski düzenleme bir müddet daha önemini korumaktadır. Bundan dolayı eski düzenleme kapsamında söz konusu indirim uygulamasını fazla ayrıntıya girmeden özetleyeceğiz.

Eski düzenlemeye göre mükellefin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat, ölüm, kaza, hastalık, sakatlık, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta primleri ile bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları:

- Beyan edilen gelirin % 10'unu (bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigorta primleri için, beyan edilen gelirin % 5'ini) aşmaması;
- Yıllık toplamı asgari ücretin yıllık tutarını aşmaması;
- Sigortanın veya emeklilik sözleşmesinin Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan bir sigorta veya emeklilik şirketi nezdinde akdedilmiş olması,

• Prim ve katkı tutarlarının gelirin elde edildiği yılda ödenmiş olması ve ödemenin sigorta ve emeklilik şirketlerince düzenlenen makbuzlar (veya ödeyenin adı soyadı, ödemenin ait olduğu dönem, ödenen prim veya katkı payı tutarı, ödeme yapılan sigorta veya bireysel emeklilik şirketinin ve ödemenin türüne ilişkin bilgilerin yer alması koşuluyla banka dekontları, otomatik para çekme makinesi makbuzları, kredi kartı ekstreleri ve posta çekleri) ile tevsik edilmesi

• Ücret geliri elde edenlerin ücretlerinin safi tutarının hesaplanması sırasında ayrıca indirilmemiş bulunması;

Şartlarının birlikte bulunması halinde Yıllık Gelir Vergisi beyannamesi üzerinden mahsup edilebilecektir. Eşlerin veya çocukların ayrı beyanname vermeleri halinde, bunlara ait prim ve katkı payları kendi gelirlerinden indirilebilmektedir. Konu ile ilgili olarak 3 No'lu Gelir Vergisi Sirkülerinde yapılan açıklamaya göre; burada beyan edilen gelir olarak yıllık gelir vergisi beyannamesinde yer alan indirimler ve geçmiş yıl zararları toplamından önceki tutar esas alınacaktır.

Şahıs sigorta primleri ile bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı paylarının indiriminde geçerli olan şartlar genel olarak aynıdır. Aradaki tek fark indirim konusu yapılacak tutarın tespitinde ortaya çıkmaktadır. Bireysel emeklilik sistemi katkı paylarının beyan edilen gelirin %10'unu geçmemesi gerekirken, şahıs sigorta primlerinde sınır beyan edilen gelirin %5'idir.

Bireysel emeklilik şirketleri tarafından sisteme giriş sırasında alınan giriş ücreti ile sisteme üyeliğin devamı sırasında yapılan yönetim gideri kesintisinin katkı payı olarak değerlendirilip indirimde dikkate alınması mümkün değildir. Diğer taraftan bireysel emeklilik uygulanmasında sözleşmede dönem için belirlenen katkı payının üzerinde ödeme yapılması ve bu ödemenin ileriki dönemler için yapıldığının kabul edilmesi halinde fazladan ödenen kısım ilgili olduğu dönemde indirim konusu yapılabilecektir. Fazla ödenen kısmın ödemenin yapıldığı döneme ilişkin olduğunun kabul edilmesi halinde indirim hakkı sadece o dönemle ilgili olarak kullanılabilir, oran ve tutarlara ilişkin sınırlamalar nedeniyle indirilemeyen kısım izleyen dönemlerde indirim konusu yapılamayacaktır. Geçmiş dönemlere ilişkin yapılan prim ve katkı payı ödemelerinin ise düzeltme yolu ile ödemenin ilgili olduğu dönem matrahının tespitinde indirim konusu yapılması mümkün değildir.

Aynı dönemde hem bireysel emeklilik katkı payı hem de şahıs sigorta primi ödeyenler yukarıdaki şartlara ek olarak toplam ödeme tutarını beyan edilen gelirin %10'u ile sınırlı olmak üzere indirebilirler. Yani her iki ödeme de asgari ücretin yıllık tutarını geçmeyecek, bireysel emeklilik katkı payı beyan edilen gelirin %10'unu, şahıs sigorta primi beyan edilen gelirin %5'ini, ve ayrıca katkı payı ve prim toplamı beyan edilen gelirin %10'unu geçmeyecek, geçen kısımlar indirilemeyecektir.

Örnek: Yıllık beyanname veren bir mükellefin 2012 yılında beyan ettiği gelir, ödemiş olduğu prim ve katkı paylarına ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir. Mükellefin indirim konusu yapabileceği prim ve katkı payı tutarlarını hesaplayalım.

Beyan edilen gelir :	80.000 TL
Bireysel emeklilik katkı payı ödemesi	6.000 TL
Şahıs sigorta primi ödemesi	2.500 TL
Eş ve küçük çocuklar adına şahıs sigorta primi ödemesi	3.000 TL
Asgari ücretin yıllık tutarı*	10.962 TL
Beyan edilen gelirin %10'u	8.000 TL
Beyan edilen gelirin %5'i	4.000 TL

*16 yaşını doldurmuş işçilerin bir günlük normal çalışma karşılığı asgari ücretleri; 01.01.2012–30.06.2012 tarihleri arasında aylık asgari brüt ücret 886,50 TL, 01.07.2011–31.12.2011 tarihleri arasında ise 940,50 TL'dir. Asgari ücretin yıllık tutarı ise $886,5 \times 6 + 940,5 \times 6 = 10.962$ -TL

Bireysel emeklilik sistemi katkı payı ödemesi ve şahıs sigorta primi ayrı ayrı değerlendirildiğinde katkı payı ödemesi beyan edilen gelirin %10 'u olarak belirlenen sınırın altında kalmakta, toplam prim ödemesi 5.500-TL ise beyan edilen gelirin %5'i olan 4.000-TL'yi geçmektedir. Bu durumda indirilebilir prim ödemesi 4.000-TL olacaktır. Katkı payı ve indirilebilir prim ödemesi toplamı $6.000 + 4.000 = 10.000$ asgari ücretin yıllık tutarı 10.962-TL'nin altında kalmasına rağmen beyan edilen gelirin %10'u olan 8.000-TL'yi geçtiğinden, toplam indirim tutarı 8.000-TL olacaktır.

1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu kapsamındaki kişilerin hak ve yükümlülükleri 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4. maddesinin birinci fıkrasının b bendinde düzenlenmiştir. Söz konusu kanunun 88. maddesinde Sosyal Güvenlik Kurumu'na ödenen primlerin vergi uygulamasında gider olarak dikkate alınabileceği belirtilmiştir. Genel kural bu olmakla birlikte özellikle ortaklıklarda her bir ortağın ortaklıktaki payının eşit olmayabileceği, ödenecek primlerin aylık gelir basamağına göre değişebileceği ve bu nedenle safi kazancın tespitinde bazı güçlükler ve sakıncalar doğabileceği hususu göz önünde bulundurularak söz konusu primlerin beyan edilecek gelirden beyanname üzerinde indirim konusu yapılması daha sağlıklı olacaktır.

Ödedikleri primleri gider olarak kayıtlara intikal ettirmeyen ticari kazanç sahiplerinin, serbest meslek erbaplarının söz konusu primleri gelirlerinden indirmelerin mümkündür. Yıllık gelir vergisi beyannamesinde sadece ticari, zirai ve serbest meslek kazançlarında 5510 sayılı Kanunun 4/1-b kapsamında ödenen SGK primlerinin indirimine müsaade edilmektedir. Bu nedenle Kurumlar Vergisi Kanunu'na tabi işletmelerin ortakları, ödedikleri SGK Primlerini, elde ettikleri kâr payı gelirlerinin menkul sermaye iradı olarak beyanında indirim konusu yapamamaktadırlar. SGK primleri kendi özel kanununda yer alan hükümlere göre indirildiğinden beyan edilen gelirden fazla olması veya zarar beyan edilmesi durumlarında da indirim konusu yapılabilir yani zarar arttırıcı bir unsurdur.

3- EĞİTİM ve SAĞLIK HARCAMALARI İNDİRİMİ

G.VK.'nın 89/2. maddesine göre mükellefin kendisine, eşine ve küçük çocuklarına ilişkin yapılan eğitim, sağlık harcamaları:

- Beyan edilen gelirin %10'unu aşmaması,
- Türkiye'de yapılması,
- Gelir ve kurumlar vergisi mükellefi gerçek veya tüzel kişilerden alınacak belgelerle tevsik edilmesi, şartlarının gerçekleşmesi durumunda gelir vergisi beyannamesi ile bildirilecek gelirden indirim konusu yapılabilir.

Bu indirim hakkından gelirlerini yıllık beyanname ile bildiren tüm mükellefler yararlanabilir. Kanunda açıkça belirtilmese de eşlerin ve çocukların ayrı beyanname vermeleri halinde, bunların yaptığı eğitim ve sağlık harcamaları kendi gelir vergisi beyannamelerinden indirilir. Gelir ve kurumlar vergisinden muaf teşekküllerden yapılacak eğitim ve sağlık harcamaları için vergi indiriminden yararlanamayacaktır.

GVK'nun 89/2. maddesi kapsamında eğitim harcamalarına örnek olarak; eğitim amaçlı tüm kurs ücretleri, okul servisi ödemeleri, kitap ve kırtasiye giderleri, kreş, anaokulu ve dersanelere yapılan ödemeler, eğitim için gerekli araç-gereç için yapılan harcamalar, eğitim CD ve setlerine yapılan ödemeler, eğitime yönelik dergi bedelleri, ilköğretim, orta öğretim ve özel eğitim (*engelliler için açılan okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim, okulları*), okul ücretleri vb. harcamalar sayılabilir. Bu çerçevede; kreş, anaokulu, ilköğretim ve ortaöğretim kapsamında eğitim ve öğretim yapan özel okullar ve kolejler için yapılacak olan harcamalar indirim konusu olabilecektir. (*Mükellefin çocuğu için yapmış olduğu okul, kurs ve dersane ücreti, okul servis bedeli vb. harcamaların indirim olarak kabulü için, çocuğun 18 yaşını doldurmamış olması gerekmektedir.*)

Ancak; devlet okullarına ödenen harçlar, vakıf üniversitelerine yapılan ödemeler, okul aile birliği ve okul koruma derneklerine yapılan bağışlar, spor kurslarının ücretleri, yurtdışındaki okullara veya hut Türkiye'de vergi mükellefi olmayan okullara yapılan ödemeler gibi harcamalar dolayısıyla indirim hakkı bulunmamaktadır.

GVK'nun 89/2. maddesi kapsamında indirimi kabul edilen sağlık harcamalarına ise şu örnekler verilebilir: her türlü muayene ve özel hastane ücretleri, sağlık malzemesi bedelleri, ilaç alımları, tahlil harcamaları, gözlük ve lens giderleri, diş tedavi ücretleri gibi giderler sayılabilir.

Bununla birlikte; makyaj malzemeleri, bitkisel ilaç, doktor raporu olmaksızın yapılan estetik ve cilt sağlığı, parfümeri, spor merkezi üyeliği, temizlik malzemeleri harcamaları ile Sağlık Bakanlığına ve üniversitelere bağlı hastaneler ile bunların döner sermayelerine yapılan sağlık harcamaları, yurtdışından temin edilen ilaç bedelleri gibi harcamalar, vergi indirimine konu olmamaktadır.

4- SAKATLIK İNDİRİMİ

G.V.K.'nın 89/3. maddesine göre:

- Basit usulde vergilendirilen özürllüler,
- Serbest meslek faaliyetinde bulunan özürllüler,
- Bakmakla yükümlü bulunduğu özürllü kişi bulunan serbest meslek erbabı,
- Bakmakla yükümlü bulunduğu özürllü kişi bulunan hizmet erbabı sakatlık indirimi müessesesinden yararlanabileceklerdir.

Sakatlık indirimi tutarı G.V.K.'nın 31. maddesindeki esaslara göre yıllık indirim tutarı olarak belirlenir. GVK'nın 31. maddesinde

- Çalışma gücünün %80'ini kaybetmiş bulunan birinci derece sakat sayılmakta ve 2012 yılı için 770 TL
- Çalışma gücünün %60'ını kaybetmiş bulunan ikinci derece sakat sayılmakta ve 2012 yılı için 380 TL
- Çalışma gücünün %40'ını kaybetmiş bulunan üçüncü derece sakat sayılmakta ve 2012 yılı için 180 TL tutarında sakatlık indiriminden yararlanabilmektedir.

Bu tutarlar aylık olarak belirlenmiş olup yıllık gelir vergisi beyannamesinde indirim konusu yapılması halinde söz konusu tutarların 12 ile çarpılarak yararlanılabilecek yıllık sakatlık indirimi tutarının bulunması gerekmektedir. Bakmakla yükümlü bulunduğu özürllü kişi bulunan hizmet erbabında sakatlık indirimi tevkifat matrahına uygulanmaktadır. Sakatlık indiriminden yararlanmak isteyenlerin

Vergi Dairesi Başkanlığı kurulmuş illerde Vergi Dairesi Başkanlığı'na, diğer illerde Defterdarlıklara, bağımsız vergi dairesi bulunan ilçelerde Vergi Dairesi Müdürlüğüne, diğer ilçelerde Mal Müdürlüğüne başvurmaları gerekmektedir.

5- BAĞIŞ ve YARDIM İNDİRİMİ

Gelir vergisi mükellefleri, G.V.K.'nın 89. maddesine göre yaptıkları bağışları bazı şartların mevcudiyeti halinde beyan ettikleri gelirlerinden indirim konusu yapabilmektedirler. Söz konusu bağış ve yardım indiriminin bir kısmı beyan edilen gelirin belli bir tutarıyla sınırlı tutulmuşken, bir kısmında böyle bir sınır yoktur. GVK'nın 89. maddesinde yer alan bağış ve yardımlar ve bunların indirimine ilişkin esaslar aşağıdaki gibidir.

5.1- Genel ve Katma Bütçeli Kamu İdareleri, İl Özel İdareleri, Belediyeler, Köyler, Kamu Yararına Çalışan Dernekler ve Bakanlar Kurulunca Vergi Muafiyeti Tanınan Vakıflara Yapılan Bağış ve Yardımlar

GVK'nun 89/4. maddesi uyarınca;

- Genel ve özel bütçeli kamu idareleri, il özel idareleri, belediyeler, köyler ile kamu yararına çalışan dernekler ve Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflara;
- Yıllık toplamı beyan edilecek gelirin % 5'ini (kalkınmada öncelikli yöreler için % 10'unu) aşmamak üzere;
- Makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımlar Gelir Vergisi Beyannamesinde bildirilen gelirden indirilebilir.

Söz konusu maddede, bağış yapılacak dernekler, kamuya yararlı derneklerle; vakıflar ise Bakanlar Kuruluna vergi muafiyeti tanınan vakıflarla sınırlandırılmıştır. Ayrıca bağış ve yardımlar ancak makbuz karşılığında yapıldığında indirim konusu yapılabilir. Bağış ve yardımların zarar artırıcı niteliği bulunmamaktadır. Ayrıca, gerek zarar beyanı, gerekse gelirin yetersiz olması nedeniyle indirilemeyen bağış ve yardımların sonraki yıllarda indirim konusu yapılması mümkün değildir.

5.2- Eğitim ve Sağlık Tesisleri ile İbadethaneler ve Din Eğitimi Verilen Tesislere İlişkin Bağış ve Yardımlar

GVK'nın 89/5. maddesine göre:

- Genel ve özel bütçeli kamu idarelerine, il özel idarelerine, belediyelere ve köylere bağışlanan okul, sağlık tesisi ve yüz yatak (kalkınmada öncelikli yörelerde elli yatak) kapasitesinden az olmamak üzere öğrenci yurdu ile çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, huzurevi, bakım ve (6322 sayılı kanunun 9.maddesiyle değişen ibare; Yürürlük 15.06.2012) rehabilitasyon merkezi ile mülki idare amirlerinin izni ve denetimine tabi olarak yaptırılacak ibadethaneler ve Diyanet işleri başkanlığı denetiminde yaygın din eğitimi verilen tesislerin inşası dolayısıyla yapılan harcamalar;
- Bu tesislerin inşası için bu kuruluşlara yapılan her türlü bağış ve yardımlar;
- Mevcut tesislerin faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için yapılan her türlü nakdî ve aynî bağış ve yardımların tamamı Gelir Vergisi Beyannamesinde bildirilen gelirden indirilebilir.

Konuya ilişkin olarak 21 numaralı Gelir Vergisi Sirkülerinde açıklamalar yapılmıştır. “Okul” ifadesinden, doğrudan eğitim-öğretim hizmetlerinin verildiği temel birimlerin anlaşılması gerekmekte olup, rehberlik ve araştırma merkezi, mesleki eğitim merkezi, iş eğitim merkezi, mesleki ve teknik eğitim merkezi ve akşam sanat okulları da bu kapsamda değerlendirilecektir. “Sağlık tesisi” ifadesinden ise Sağlık Bakanlığınca sağlık tesisi kapsamında değerlendirilen kurum ve kuruluşların anlaşılması gerekmektedir.

İbadethaneler ve din eğitimi verilen tesislere yapılan yukarıda belirtilen şartları taşıyan yardımların beyan edilen gelirden indirilebilmesine ilişkin düzenleme 6322 sayılı kanunun 9. Maddesiyle değişen ibare ile getirilmiş olup, yürürlük tarihi 15.06.2012’dir.

5.3- Gıda Bankacılığı Kapsamındaki Bağış ve Yardımlar

GVK’nın 89/6. maddesine göre:

- Fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara,
- Maliye Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bağışlanan,
- Gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddelerinin malîyet bedelinin tamamı Gelir Vergisi Beyannamesinde bildirilen gelirden indirilebilir.

Gıda bankacılığı kapsamındaki bağış ve yardımlara ilişkin açıklamalar, temelde 251 seri nolu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde yer almıştır. Bahse konu tebliğ çerçevesinde şu açıklamalar yapılabilir.

Bağışının dernek veya vakfa yapılmış olması gerekmektedir. İhtiyacı bulunanlara doğrudan veya başka organizasyonlar aracılığıyla yapılacak yardımların yukarıda belirtilen maddeler kapsamında yapılmış bağış olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Dernek veya vakfın tüzüğünde veya senedinde ihtiyacı bulunanlara gıda, temizlik, giyecek ve yakacak yardımı yapabilmesine ilişkin hükümlerin bulunması gerekmektedir. Bununla beraber, dernek veya vakfın başka alanlarda da faaliyet gösteriyor olmasının, kamuya yararlı dernek veya vergiden muaf vakıf olup olmamasının uygulama açısından herhangi bir önemi bulunmamaktadır.

Gıda bankacılığı kapsamında yapılacak bağışların gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddesi niteliğinde olması gerekmektedir. Yapılacak bağışlar şartlı olarak (bedelsiz olarak ihtiyaç sahiplerine dağıtılmak üzere) yapılmalıdır.

Gelir Vergisi Kanununun 89 uncu maddesinde yapılan düzenleme çerçevesinde, yıllık beyanname yer alacak gelir vergisi matrahının tespitinde, indirim konusu yapılacak işlemlerde bağışı yapan tarafından bir belge düzenlenmesine gerek bulunmamakta olup, varsa bağış yapılan malın edinimine ilişkin belgelerin saklanması zorunludur. Dernek ve vakıflar kendi mevzuatlarının öngördüğü belgeleri düzenleyecek ve bağış yapanlara bir örneğini vereceklerdir.

5.4- Kültür ve Sanat Faaliyetlerine İlişkin Bağış ve Yardımlar

GVK’nın 89/7. maddesine göre genel ve özel bütçeli kamu idareleri, il özel idareleri, belediyeler, köyler, kamu yararına çalışan dernekler, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve bilimsel araştırma faaliyetinde bulunan kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan ya da Kültür ve Turizm Bakanlığınca desteklenen veya desteklenmesi uygun görülen söz konusu maddede bentler halinde tahdidi olarak sayılan, kültürel faaliyetlerin desteklenmesine, kültür ve sanat eserlerin korunmasına

ilişkin çeşitli harcamalar ile bu amaçla yapılan her türlü bağış ve yardımların %100'ü gelir vergisi beyannamesi ile bildirilen gelirden indirilebilecektir.

Bu kapsamdaki bağışların sadece makbuzla belgelendirilmesi yeterli olmayıp, ayrıca bağış ve yardıma ilişkin projenin ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülmesi veya Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca desteklenmesi veya projenin desteklenmesinin uygun görülmesi gerekmektedir. Restorasyonu yapılacak binaların tarihi eser niteliğinde olup olmadığı İl Turizm Müdürlüklerinden alınacak yazıyla belgelendirilmelidir.

Diğer taraftan kanun hükmünde yer alan şartlarla; kültür ve sanat faaliyetlerine ilişkin bağış ve yardımların tamamı, gelirini yıllık gelir vergi beyannamesi ile beyan eden tüm mükelleflerin bildirilecek gelirlerinden indirim konusu yapılabilecektir.

5.5- Diğer Bağış ve Yardımlar

G.V.K. madde 89/10'a göre bakanlar kurulunca yardım kararı alınan doğal afetler dolayısıyla Başbakanlık aracılığıyla makbuz mukabili yapılan aynı ve nakdi bağışların tamamı beyan edilen gelirden indirilebilecektir.

Yine G.V.K. madde 89/11'e göre iktisadi işletmeleri hariç Türkiye Kızılay Derneğine ve (6322 sayılı kanunun 9.maddesiyle eklenen ibare; Yürürlük 15.06.2012) Türkiye Yeşilay Cemiyetine makbuz karşılığı yapılan nakdi bağış ve yardımların tamamı beyan edilen gelirden indirilebilir. Burada dikkat edilmesi gereken bir nokta bu bent uyarınca sadece nakdi olarak yapılan bağış ve yardımların indirim konusu yapılabileceğidir.

Bağış ve yardımlar üst başlığı altında açıkladığımız tüm bağış ve yardım türlerine ilişkin olarak şu genel hususları belirterek bu konuya son vereceğiz.

- Bağış ve yardımın nakden yapılmaması halinde, bağışlanan veya yardımın konusunu teşkil eden mal veya hakkın varsa mukayyet değeri, yoksa Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre Takdir Komisyonunca tespit edilecek değeri esas alınır.
- Zarar beyan eden mükellefler için bağış ve yardım indirimi söz konusu olamaz ve bu tutarlar sonraki dönemlerde indirim olarak dikkate alınamaz.
- Bağış ve yardımlar, mükellefin bütün gelir unsurlarından indirilebilir.
- Ortaklık halindeki teşebbüslerde de (adi veya kolektif ortaklıklar) bağış ve yardımlar hisseleri oranında, yılsonunda ortakların şahsi hesaplarına nakledilmeli, buna karşılık her ortak hissesine düşen bağış ve yardımı, beyannamesinde bildireceği gelirden indirmelidir.

6- SPONSORLUK HARCAMALARI

GVK'nın 89/8. maddesine göre:

- 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 17.6.1992 tarihli ve 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun kapsamında yapılan sponsorluk harcamalarının;
- Amatör spor dalları için tamamı,
- Profesyonel spor dalları için % 50'si, Gelir Vergisi Beyannamesinde bildirilen gelirden indirilebilecektir.

Sponsorluk harcamaları ve uygulama esasları Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenen Sponsorluk Yönetmeliği ile belirlenmiştir. Sponsorluk kavramı söz konusu yönetmenlikte “Bu Yönetmelik kapsamındaki alanlara gerçek veya tüzel kişilerce, dolaylı olarak ticari fayda sağlamak ya da sosyal sorumluluklarını yerine getirmek amacıyla iletişim olanakları karşılığında aynı ve/veya nakdi destekte bulunulması” olarak tanımlanmıştır. Sponsor ise yine aynı yönetmelikte Gençlik ve spor tesisleri ile organizasyonlarına, federasyonlara, gençlik ve spor kulüplerine, sporculara; aynı ve/veya nakdi desteklerle sponsorluk yapan gerçek ve tüzel kişiler” olarak tanımlanmıştır. Sponsorluk Yönetmeliği gereğince, sponsorluk yapacak gerçek ve tüzel kişiler, süresiz bir şekilde sponsor olamayacakları gibi; bunların vergi veya sosyal güvenlik kuruluşlarına borçlarından dolayı takibata uğramamış olmaları gerekmektedir.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünce, federasyonlar ve kulüplerin bünyelerinde kurulan profesyonel şubeler eliyle yürütülen spor faaliyetleri ve unsurları ile bu faaliyetlere katılanlar “profesyonel”, bunun dışındakiler veya amatör şubeler eliyle yürütülen spor faaliyetleri ve unsurları ile bu faaliyetlere katılanlar “amatör” kapsamında değerlendirilmektedir.

Diğer taraftan “Sponsorluk Harcamaları”na ilişkin olarak; 5520 sayılı yeni Kurumlar Vergisi Kanunu akabinde çıkarılmış 1 Seri No’lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği’nin “10.3.1.” bölümünde açıklamalar yer almıştır. Bahse konu tebliğde yer alan açıklamalar, sadece kurumlar vergisi mükellefleri için değil, aynı zaman gelir vergisi mükellefleri için de geçerli olacaktır. Söz konusu genel tebliğ kapsamında sponsorluk harcamalarına ilişkin açıklamalarımızı aşağıda özetleyeceğiz.

Sponsor olan kurumun adının anılması koşuluyla,

- Resmi spor organizasyonları için yapılan saha, salon veya tesis kira bedelleri,
- Sporcuların iâşe, seyahat ve ikamet giderleri,
- Spor malzemesi bedeli,
- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün uygun göreceği spor tesisleri için yapılan aynı ve nakdi harcamalar,

• Sporcuların transfer edilmesini sağlayacak bonservis bedelleri,

• Spor müsabakaları sonucuna göre sporculara veya spor adamlarına prim mahiyetinde aynı ve nakdi ödemeler

gibi harcamalar sponsorluk harcaması olarak değerlendirilecektir.

Sponsorlarca nakdi bir destekte bulunulması ve bu desteğin sponsor olunanlarca açılan bir banka hesabına yatırılması halinde, paranın sponsorluk amacıyla yatırıldığına ilişkin bir ifadeye yer verilmesi şartıyla bankalarca verilecek makbuz veya dekont tevsik edici belge olarak kabul edilir.

Sponsor tarafından aynı destekte bulunulması halinde:

- Aynı destek işletme varlıklarından teslim edilmişse, teslimi yapılan değerler için sponsor olunanlar adına maliyet bedeli üzerinden fatura düzenlenmesi, faturada teslimin sponsorluk amaçlı olduğuna; teslimi yapılan değerlerin cinsi, türü ve miktarına ilişkin olarak tereddüde mahal vermeyecek bilgilere yer verilmesi faturanın arka yüzünün de hizmeti alan kişilere veya kanuni temsilcilerine imzalatırılmış olması;
- Aynı değerlerin, mükelleflerce dışarıdan sağlanarak sponsorluk hizmetini alanlara teslim edilmesi durumunda, sponsor olunanlarca teslim alınan bu değerler için alındı makbuzu düzenlenmesi,

mabzuzda söz konusu kıymetlerin değeri, cins, miktar, adet vb. hususların tereddüde yer vermeyecek şekilde belirtilmesi gerektiği; ayrıca söz konusu değerlere ilişkin sponsor adına düzenlenmiş olan faturaların da arka yüzünün yukarıda belirtilen açıklamalar dahilinde sponsor olunanlar veya kanuni temsilcileri tarafından imzalanmış olması gerekmektedir.

Bağışlanan veya yardım konusunu oluşturan mal veya hakkın maliyet bedeli veya kayıtlı değeri, bu değer mevcut değilse Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre takdir komisyonlarınca tespit edilecek değeri esas alınacaktır.

7- AR-GE İNDİRİMİ

GVK'nın 89/9. maddesine göre mükelleflerin, işletmeleri bünyesinde gerçekleştirdikleri münhasıran yeni teknoloji ve bilgi arayışına yönelik araştırma ve geliştirme harcamaları tutarının % 100'ü oranında hesaplanacak Ar-Ge indirimi, Gelir Vergisi Beyannamesinde bildirilen gelirden indirilebilecektir.

Araştırma ve geliştirme faaliyetleri ile doğrudan ilişkili olmayan giderlerden ve tamamen araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde kullanılmayan amortisman tabi iktisadi kıymetler için hesaplanan amortisman tutarlarından verilen paylar üzerinden Ar-Ge indirimi hesaplanmaz. Ar-Ge indiriminden yararlanılacak harcamaların kapsamı ile uygulamadan yararlanılabilmesi için gerekli belgeleri ve usulleri belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Ar-Ge harcamaları ile ilgili olarak temel açıklamalar, 86 seri nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nde yapılmıştır. Bunun dışında "Ar-Ge Harcamaları"na ilişkin olarak 5520 sayılı yeni Kurumlar Vergisi Kanunu akabinde çıkarılmış 1 Seri No'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin "10.2." bölümünde açıklamalar yer almıştır. Bahse konu 1 seri no'lu tebliğde yer alan açıklamalar, sadece kurumlar vergisi mükellefleri için değil, aynı zaman gelir vergisi mükellefleri içinde geçerli olacaktır. Tebliğde yer alan açıklamaları aşağıda fazla ayrıntıya girmeden özetleyeceğiz.

Yapılan bir harcamanın Ar-Ge indirimine konu edilebilmesi için Ar-Ge faaliyeti kapsamında yapılmış olması gerekmekte olup aşağıda belirtilen amaçlara yönelik faaliyetler Ar-Ge faaliyetleridir:

- Bilimsel ve teknolojik alanlardaki belirsizlikleri gidermek ve bunları aydınlatmak amacıyla, bilim ve teknolojinin gelişmesini sağlayacak yeni teknik bilgilerin elde edilmesi,
- Yeni yöntemlerle yeni ürünler, madde ve malzemeler, araçlar, gereçler, işlemler, sistemler geliştirilmesi, tasarım ve çizim çalışmaları ile yeni teknikler ve prototipler üretilmesi,
- Yeni ve özgün tasarıma dayanan yazılım faaliyetleri,
- Yeni üretim yöntem, süreç ve işlemlerinin araştırılması veya geliştirilmesi,
- Bir ürünün maliyetini düşürücü, kalite, standart veya performansını yükseltici yeni tekniklerin / teknolojilerin araştırılması.

Aşağıda sayılan faaliyetler Ar-Ge faaliyetleri kapsamında değerlendirilmez:

- Pazar araştırması ya da satış promosyonu,
- Kalite kontrol,
- Sosyal bilimlerdeki araştırmalar,
- Petrol, doğalgaz, maden rezervleri arama ve sondaj faaliyetleri,
- İcat edilmiş ya da mevcut geliştirilmiş süreçlerin kullanımı,

- Biçimsel değişiklikler (Tebliğ'in "10.2.2. Ar-Ge faaliyetleri" bölümündeki amaçlara yönelik olmayan şekil, renk, dekorasyon v.b., estetik ve görsel değişiklikler),
- Bilimsel ve teknolojik yenilik doğurmayan rutin faaliyetler (rutin veri toplama, rutin analizler için kullanılan program, yazılım gibi üretilen prototiplerin rutin ayarlamaları),
- İlk kuruluş aşamasında kuruluş ve örgütlenmeyle ilgili araştırma giderleri,
- Proje sonucunda geliştirilen ürüne ilişkin fikri mülkiyet haklarının korunmasına yönelik çalışmalar,
- Numune verilmek amacıyla prototiplerden kopyalar çıkarılıp dağıtılması ve reklam amaçlı tüketici testleri.

Ar-Ge faaliyeti, esas itibarıyla denemelerin son bulduğu, ilk üretimin yapıldığı aşamada sona erer. Ar-Ge projesi neticesinde elde edilen ürünün pazarlanabilir aşamaya geldiği andan itibaren Ar-Ge projesi bitmiş sayılır. Bu tarihten sonra yapılan harcamalar Ar-Ge harcaması kapsamında değerlendirilmez. Ancak, tamamlanan bir proje sonucunda elde edilen ürünün geliştirilmesi amacıyla yapılacak çalışmalar, yeni Ar-Ge projesi olarak değerlendirilir.

Nihai ürünün oluşturulması aşamasında elde edilen ürünlerin kullanılabilirliğini ölçmek ve gerektiğinde değişiklik yapılmak üzere işletme içinde veya dışında test edilmesi amacıyla yapılan harcamalar Ar-Ge faaliyeti kapsamındadır. Ancak, ticari üretimin planlanması ve seri üretim sürecine ilişkin harcamalarla, ürünün tanıtılması amacıyla üretilip dağıtılan numuneler için yapılan harcamalar Ar-Ge faaliyeti kapsamı dışındadır.

Mükellefler, Ar-Ge harcamasına başladıkları tarihten itibaren hem geçici hem de yıllık beyannamede, dönem harcamaları üzerinden % 100 oranında hesaplayacakları Ar-Ge indirimini yapabileceklerdir. Aktifleştirilen iktisadi kıymetlere ait amortismanlar ile gider yazılan Ar-Ge harcamaları, dönem kazancının belirlenmesinde gider olarak ayrıca dikkate alınacaktır. İlgili dönem kazancının yetersizliği nedeniyle indirim konusu yapılamayan bakiye Ar-Ge harcaması, herhangi bir süreye bağlı olmaksızın sonraki dönemlere devredilecektir. Devredilen tutar, VUK'na göre belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılarak izleyen yıllarda kullanılabilecektir.

8- İNDİRİM KONUSU YAPILABİLECEK DİĞER UNSURLAR

G.V.K. madde 89/12 uyarınca, Vergi Usul Kanununun 325/A maddesine göre girişim sermayesi fonu olarak ayrılan tutarların beyan edilen gelirin %10'unu aşmayan kısmı beyan edilen gelirden indirilebilir. (6322 sayılı kanunun 9.maddesiyle eklenen bent; Yürürlük 15.06.2012)

Yine G.V.K. madde 89/13 uyarınca Türkiye'de yerleşmiş olmayan kişilerle, işyeri, kanuni ve iş merkezi yurt dışında bulunanlara Türkiye'de verilen ve münhasıran yurt dışında yararlanılan mimarlık, Bu indirimden yararlanılabilmesi için fatura veya benzeri belgenin yurt dışındaki müşteri adına düzenlenmesi şarttır. Bu bentte yer alan oranı, hizmet alanları itibarıyla sıfıra kadar indirmeye veya %100'e kadar artırmaya Bakanlar Kurulu, bu bendin uygulamasına ve denetime ilişkin usul ve esasları belirlemeye ilgili bakanlıkların görüşünü almak suretiyle Maliye Bakanlığı yetkilidir. münhasıran bu faaliyetlerinden elde ettikleri kazancın %50'si beyan edilen gelirden indirilebilecektir. Bu indirimden yararlanılabilmesi için fatura veya benzeri belgenin yurt dışındaki müşteri adına düzenlenmesi şarttır. Bu bentte yer alan oranı, hizmet alanları itibarıyla sıfıra kadar indirmeye veya %100'e kadar artırmaya Bakanlar Kurulu, bu bendin uygulamasına ve denetime ilişkin usul ve esasları belirlemeye ilgili ba-

kanlıkların görüşünü almak suretiyle Maliye Bakanlığı yetkilidir. (6322 sayılı kanunun 9.maddesiyle eklenen bent; Yürürlük 15.06.2012)

9- SONUÇ

G.V.K. madde 89 ile gelir vergisi mükelleflerine beyan ettikleri gelirlerinden indirim hakkı tanınan unsurlar yukarıda önem arz eden yönleri ile ele alınmıştır. 89. maddede bentler halinde sayılan bu kalemlere ilişkin uygulamaya ikincil mevzuatla yön verilmektedir. İndirim hakkının mevzuata uygun bir şekilde kullanılması bakımından konuya ilişkin genel tebliğ, yönetmelik, özelge vb. idari düzenlemelerin bilinmesi gereklilik arz etmektedir. Bu yazımızda indirim uygulaması ikincil mevzuattan da yararlanılarak açıklanmaya çalışılmış, son yapılan kanuni düzenlemelerle özellikle bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı paylarının indirimi ve diğer indirimlerin kapsamı konusundaki değişiklikler ortaya konulmuştur.

KAYNAKÇA

- 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu
- 251 No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği
- 3 No'lu Gelir Vergisi Sirküleri
- 21 No'lu Gelir Vergisi Sirküleri
- 1 seri nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği
- 86 seri nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği
- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Sponsorluk Yönetmeliği